

Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane

Møteinnkalling

Utvalg: **AU i verneområdestyret for SVR**

Møtested: Teams,

Dato: 01.02.2024

Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til en av verneområdeforvalterne. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
AU 1/24	Godkjenning av innkalling og saksliste		
AU 2/24	Val av en representant til å skrive under møteprotokollen saman med styreleiar		
AU 3/24	Referatsaker		
AU 4/24	Orienteringssaker		
AU 5/24	Søknad om å arrangere snøscootertur for medlemar, eldre og uføre til Lordehytta. Åseral snøscooterklubb. Åseral kommune.		2023/11976
AU 6/24	Eventuelt		

AU 1/24 Godkjenning av innkalling og sakliste
AU 2/24 Val av en representant til å skrive under møteprotokollen saman med styreleiar
AU 3/24 Referatsaker
AU 4/24 Orienteringssaker

Arkivsaksnummer: 2023/11976

Saksbehandlar: Jørn Trygve Haug

Dato: 26.01.2024

Utval	Utvalsak	Møtedato
AU i verneområdestyret for SVR	5/24	01.02.2024

Søknad om å arrangere snøscootertur for medlemar, eldre og uføre til Lordehytta. Åseral snøscooterklubb. Åseral kommune.

Vedlegg:

- 1 Søknad om Lordetur 2024
- 2 Avgjersle i klagesak_Mdir_Lordehytta

Forvaltar si innstilling

Med heimel naturmangfaldslova § 48 gir arbeidsutvalet i verneområdestyret avslag på Åseral snøscooterklubb sin søknad dagsett 11.12.2023 om å arrangere fellestur til Lordehytta for medlemar, eldre og uføre 17. eller 24. mars 2024 i *Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde*.

Arbeidsutvalet legg vekt på at arrangementet bryt med forvaltningsplanen si føring om å avgrense motorferdsla i verneområdet til det som er strengt naudsynt.

Arbeidsutvalet ser dei positive sidene ved eit slikt arrangement men meiner det bør leggst utanfor verneområdet. Villreinen har dei siste åra i aukande grad nytta vestheia i Åseral gjennom vinteren og sjansen for at det oppheld seg villrein i nærområda til Lordehytta vurderast difor som større enn tidlegare. Eit arrangement med eit stort tal snøscootere og folk gir ei omfattande uroing ei tid på året der dyra går på sparebluss. Arbeidsutvalet syner her til føre-var -prinsippet i naturmangfaldslova § 9.

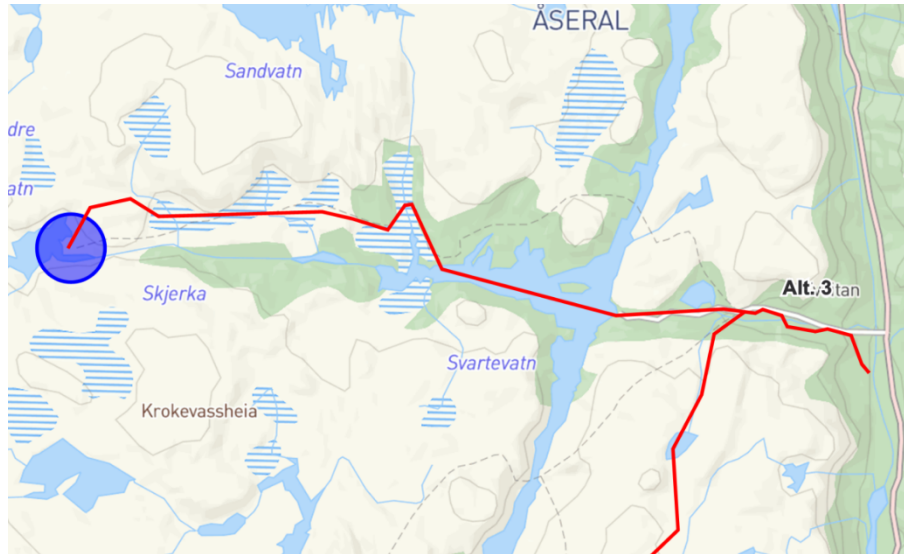
Eit løyve vil gje presedensverkand med fare for monaleg auke i motorferdsla verneområdet.

--- slutt på innstilling ---

Saksopplysninger

Åseral snøscooterklubb har søkt om å arrangere snøscootertur for medlemar, eldre og uføre til Lordehytta i Åseral (vedlegg 1). Turen skal etter planen gjennomførast 17. eller 24. mars 2024. Det skal køyrast inn noko utstyr dagen før. Åseral snøscooterklubb syner til dei lange tradisjonane for denne turen og at den betyr mykje for mange. Strekinga Svartevatn – Lordehytta ligg innafor vernegrensa for *Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde*. Sjå kart nedanfor. Tal snøscootere for gjennomføring av arrangementet er ikkje oppgjeven i søknaden, men har i snitt ligge på 50 – 60 snøscootere.

Kart køyrerute:

Formell bakgrunn for vurdering og vedtak

- Forskrift om vern av Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernområde av 28.04.2000
- Naturmangfoldloven
- Forvaltningsplan for verneområda i Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane frå 2015.

Heimelsgrunnlag

Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernområde vart verna ved Kronprinsregentens resolusjon av 28. april 2000. Føremålet med vernet er etter kapittel III i Føreskrift om vern av Setesdal Vesthei- Ryfylkeheiane landskapsvernområde:

1. Å ta vare på eit samanhengande, særmerkt og vakkert naturområde med urørte fjell, hei og fjellskogsområde med eit særmerkt plante- og dyreliv, stølsområde, beitelandskap og kulturminne.
2. Å ta vare på eit samanhengande fjellområde som leveområde for den sørlegaste villreinstamma i Europa.

Motorisert ferdsel i Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernområde vert regulert av verneforskrifta kapittel 4. pkt.5.1 bokstav a kor det heiter at motorisert ferdsel på land er forbode. Det er inga særskild dispensasjonsheimel for denne type transport. Søknaden må difor handsamast etter naturmangfaldslova § 48. Etter denne paragrafen kan forvaltningsstyresmakta gi dispensasjon frå vernevedtaket om det ikkje strir mot verneføremålet og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig.

Etter kap. 2.4.2 i forvaltningsplanen skal motorferdsla i verneområdet avgrensast til det som er strengt naudsynt. Persontransport er omtala i forvaltningsplanen kap. 2.4.3. Av dette går det fram at rein persontransport med snøscooter ikkje er tillate.

Tidlegare handsaming og avgjersler

Verneområdestyret (arbeidsutvalet) har gitt løyve til tilsvarande søknad i fleire år. I 2023 vart vedtaket klaga på av Statsforvaltaren i Agder. Miljødirektoratet fatta avgjersle i klagesaka i vedtak dagsett 26.10.2023 (vedlegg 2). Her stadfesta Miljødirektoratet arbeidsutvalet, og seinare verneområdestyret, sitt vedtak om å tillate turen. I avgjersla la Miljødirektoratet vekt på dei lange tradisjonane for arrangementet og at forstyrringa vart kort og forbigåande. Vidare at omsyn til verneføremålet vert ivareteke med vilkår om at turen ikkje kan gjennomførast om det er villrein i området. Miljødirektoratet signaliserte samstundes at det ikkje bør gjevast løyve til rein persontransport i verneområdet sjølv om vilkåra etter naturmangfaldslova § 48 vurderast å vera oppfylt. Arrangementet bør difor leggjast til alternative besøksmål utanfor verneområdet. Sjølv om det er lang tradisjon for turen vil villreinen sin endra arealbruk kunne gi eit anna utfall av saka i seinare høve.

Forvaltar si forståing av Miljødirektoratet si avgjersle er at dei ikkje vil overprøve verneområdestyret sitt vedtak for 2023, men samstundes gir råd om å endre praksis ved seinare søknadar.

Vurdering

Vurdering etter naturmangfoldloven (NML)

Etter § 7 i Naturmangfoldlova skal dei miljørettslege prinsippa i §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven leggjast til grunn som retningsliner ved utøving av offentlig myndigheit. Forvaltingsmyndigheita må ved alle tiltak som vedkjem naturmangfaldet vurdere søknadane etter desse paragrafane.

Kunnskapsgrunnlaget (NML § 8)

Kunnskapen om naturmangfaldet i området er henta frå lokalkunnskap, Miljødirektoratet sin naturbase (www.naturbase.no), database for sensitive artsdata, NINA sitt GPS-merkeprosjekt og databasen artsobservasjoner (www.artsobservasjoner.no).

Villreinen har i aukande grad nytta vestheia i Åseral dei siste åra. I hovudsak har dette vore mindre bukkeflokkar på vinterstid, men det har også vore simler nedover. Dei fire siste vintrane har det vore observert villrein, eller sporteikn, sør til dalføret med Øvre og Nedre Vivatn og i nokre tilhøve også sør for dette. Også vinteren 2023 var det villrein nedover i desse områda. Første observasjon vart gjort av Statens Naturoppsyn 25. februar ein snau kilometer vest for Lordehytta. Mindre bukkeflokkar oppheldt seg i kringliggjande område fram til etter påske.

Når det gjeld andre artar er det ikkje registrert informasjon om prioriterte artar, truga eller nær truga artar jfr. «Norsk rødliste» som vert råka av transporten. Det er heller ikkje registrert informasjon om utvalde naturtypar, truga eller nær truga naturtypar i aktuelle området.

Ut frå omtalen ovanfor vurderer ein kunnskapsgrunnlaget å vera tilstrekkeleg til å fatte vedtak i saka. «Føre var prinsippet» i NML § 9 vert likevel tillagt vekt i dei vidare vurderingane.

Økosystemtilnærming og samla belastning (NML § 10)

I heiområda vest for Nåvatn ligg ein del driftshytter knytt til dei enkelte gardsbruka. Aktuelle køyrerute til Lordehytta er ein mykje nytta ferdselsrute inn til fleire av desse, med anslagsvis 40 snøscootertransportar i året. Årleg vert det og gjeven fleire helikopterlandingar ved sjølv Lordehytta som følgje av stor bygningsmasse og monaleg trong for vedlikehald. Det siste året har det også vore relativt omfattande bruk av helikopter og snøscooter i samband med riving og oppattføring av den gamle forpakterbustaden rett ved Lordehytta. Det er og noko motorisert ferdsel i samband med kraftselskapa sin aktivitet. SNO har rapportert om mykje ulovleg køyring med snøscooter i denne delen av verneområdet.

På seinvinteren er Lordehytta eit mykje nytta turmål for skigåarar både frå Knaben, Ljosland og Røysland. I barmarksperioden er det ein del ferdsel knytt til sauehald og jakt

Grunna den omfattande ferdsla i området, og særleg motorferdsla, vurderast den samla belastninga på naturmangfoldet å vera stor.

Kostnadane ved miljøforringing skal berast av tiltakshavar (§ 11 i NML) og miljøforsvarlege teknikkar og driftsmetodar (§ 12 i NML)

Utover at det er tradisjon for å legge desse turane til Lordehytta er det i søknaden ikkje oppgjeven særskilde grunnar for at turen må leggast akkurat dit. Arrangør bør difor vurdere alternativ utanfor verneområdet. Miljødirektoratet har også lagt vekt på dette i si klageavgjerd.

Vurdering i høve til naturmangfaldslova § 48

Etter denne paragrafen kan forvaltningsstyresmakta gi dispensasjon frå vernevedtaket om det ikkje strir mot verneføremålet og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig.

Transporten er avgrensa til to dagar og der støy og uroing er forbigåande. Arrangementet isolert sett vil difor neppe påverke verneverdiane nemneverdig. I høve til tidlegare år vurderast likevel moglegheita for at det oppheld seg villrein i desse områda å vera større no. I høve til «føre var prinsippet» i naturmangfaldslova § 9 bør ein difor legge arrangementet til ein annan plass utanfor verneområdet.

Så langt har det ikkje komen søknad om tilsvarande arrangement andre stader i verneområda. Forvaltar meiner det likevel bør leggast vekt på presedensverknad og at eit løyve på sikt kan opne for monaleg meir persontransport i verneområda.

Konklusjon

Søknaden vert avslått.

Søknad om snøscootertur for medlemmer, eldre og uføre til Lordehytta.

Åseral snøscooterklubb søker med dette om tillatelse til å gjennomføre vår tradisjonelle tur til Lordehytta for eldre og uføre, utført av våre medlemmer. Det vil være samme type arrangement som vi alltid har hatt, felles avreise fra fortrinnsvis Rådhuset i Kyrkjebygd, eventuelt Røysland om vær og føre krever det. Vi vil som alltid tilby skyss til eldre, uføre og andre trengende. Det er felles avreise opp, en andakt, grilling og felles avreise ned. Vi søker om datoene 16-17/3 og 23-24/3. Vi skal kun gjennomføre tur på en av disse helgene, men søker om to helger på grunn av vær og føret. Vi søker om to dager, da vi trenger å kjøre inn utstyr dagen før. Sikkerhet vil være ivaretatt, da vi sjekker føret, is, skredvarsling osv i forkant. Alle berørte grunneiere er positive og har godkjent at vi ferdes langs den omsøkte trasè som ligger vedlagt.

Dette er en tur som betyr mye for mange, og hjelper de som ellers ikke har muligheten til å oppleve vår flotte natur og det å se den storslåtte Lordehytta der inne på fjellet. Våre spor forsvinner, vi er ikke til skade for hverken flora eller fauna og som alltid er vi klar over at løyvet er avhengig av om det er observert reinsdyr i området. Vi ønsker å legge til at denne turen har vært arrangert nesten årlig av Åseral snøscooterklubb fra 1987 til nå, uten klager fra hverken Politi, Statens naturoppsyn (som har observert arrangementet), grunneiere eller andre berørte. Det har kun vært positive tilbakemeldinger, noe vi er stolt av men også avhengig av for å ha denne tilliten som blir vist oss ved slik en tillatelse. Vi håper inderlig at dere ser verdien av dette vi prøver å gjøre her, og at Åserals største og flotteste attraksjon ikke trenger å være forbeholdt de med best helse og kondis, men at vi kan inkludere flest mulig i denne opplevelsen.

Håper som vanlig på et positivt svar!

Tom Handeland

Leder Åseral snøscooterklubb

Tom Handeland

Leder Åseral Snøscooterklubb.

STATSFORVALTEREN I AGDER
Postboks 504
4804 ARENDAL

Trondheim, 26.10.2023

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/5912

Saksbehandler:
Marte Eliasson

Vedtak i klagesak om gjennomføring av snøscootertur til Lordehytta – Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde.

Vi viser til klagen på verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane sitt vedtak 16. januar 2023. Klagesaken ble oversendt fra verneområdestyret 8. juni 2023. Det vises i tillegg til brev av 14. mars 2023 fra leder i Åseral Snøscooterklubb med merknader til klagen.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane sitt vedtak av 16. januar 2023.

Vedtaket er fattet etter naturmangfoldloven § 48 og forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Dere kan ikke klage på vedtaket.

Bakgrunn for saken

Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane ga i vedtak 16. januar 2023 tillatelse i medhold av naturmangfoldloven § 48 til Åseral Snøscooterklubb for å gjennomføre snøscootertur for eldre og uføre til Lordehytta. Transporten skal utføres av medlemmer av snøscooterklubben.

Vedtak fra styret lød som følgende:

"Åseral snøscooterklubb får dispensasjon til å gjennomføre sin tradisjonelle tur til Lordehytta som omsøkt 25-26/3 eller 1-2/4. Trase frå Kyrkjebygd viss føret tillet det det, alternativt frå Røysland Dispensasjon vert gitt etter paragraf 48 i Naturmangfaldslova. Det er vilkår at det ikkje er observert rein i området.

AU legg vekt på at aktuell trase ligg i sørleg del og utkanten av verneområdet, og at den heller ikkje er i konflikt med merka skiløyper. Lordehytta er for Åseral eit kjent og kjært kulturminne som betyr mykje for mange. Det er tradisjon for å gjennomføre denne turen, så faren for presedensverknad vurderar ein som liten. Utifrå grunngevinga meiner AU at hovudvilkår for å gje dispensasjon etter pga 48 i naturmangfaldlova er til stades. AU viser til at styret i SVR gjorde eit samrøystes vedtak i tilsvarende sak i 2017, AU gjorde det same i 2018 og i 2019."

Verneområdeforvalter innstilte på at det skulle gis avslag på søknaden og begrunnet dette med at tiltaket bryter med retningslinjene i forvaltningsplanen, hvor det heter at motorferdselen i området skal begrenses til det som er strengt nødvendig. Forvalter har i sin vurdering av søknaden vist til at villreinen i økende grad har benyttet vestheia i Åseral de siste årene. Forvalter pekte også på at det er omfattende ferdsel i området, og særlig motorferdsel. Det ble også pekt på at en tillatelse vil gi presedensvirkninger og fare for betydelig økning av motorferdselen i verneområdet. Forvalter kan heller ikke se at det utover det at det har vært tradisjon å legge disse turene til Lordehytta er oppgitt særlige grunner for at turen må legges akkurat dit, og foreslår at arrangør kan vurdere alternativ utenfor verneområdet. Selv om støy og forstyrrelse av denne konkrete turen er forbigående og derfor isolert sett neppe vil påvirke verneverdiene nevneverdig, er muligheten for at en møter villrein i disse områdene nå større enn den har vært tidligere år.

Tillatelsen fra verneområdestyret ble påklaget av Statsforvalteren i Agder i brev 21. februar 2023.

Klagers argumenter

Statsforvalteren peker på at det i forvaltningsplanen for verneområda i Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane er et uttalt forvaltningsmål at *"motorferdsel i verneområda skal avgrensast til det som er strengt nødvendig"*. Det pekes videre på at det er gitt nærmere retningslinjer hvor det blant annet heter at *"transportene skal omfatte allment anerkjende nytteformål"* og *"rein persontransport med helikopter eller snøscooter er ikkje tillate"*

Det vises og til Miljødirektoratets "Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter" (M106-2014).

Statsforvalteren anfører videre at motorferdsel i verneområder generelt sett skal forvaltes strengere enn i områder som ikke er omfattet av vern, og målet om å redusere motorferdselen gjør seg derfor i enda større grad gjeldende i verneområder. Utenfor verneområdene tillates det i liten grad ren persontransport, og i enda mindre grad persontransport kun med formål tur/fornøyleskjøring. Statsforvalteren stiller derfor spørsmål ved om det foreligger hjemmel for å tillate motorferdsel som omsøkt.

Statsforvalteren peker på at en har forståelse for ønsket om å arrangere tur til Lordehytta, og ser på arrangementet i seg selv som positivt. Statsforvalteren mener imidlertid at det bør finnes alternativer som ikke krever motorferdsel i utmark, og i alle fall ikke i verneområder.

Det hevdes til slutt at vedtaket fra styret er mangelfullt begrunnet ved at det ikke i tilstrekkelig grad fremgår hvordan vilkårene i naturmangfoldloven § 48 er vurdert, hvilke hensyn som er vurdert eller hvordan disse er vektlagt.

Merknader til klagen

I brev av 14. mars 2023 er det fra leder i Åseral snøscooterklubb gitt merknader til klagen. Det anføres at disse turene har vært arrangert nesten årlig siden 1987. Det har aldri kommet klager på turene hverken fra politi, Statens naturoppsyn, Åseral kommune eller berørte grunneiere. Det vises i merknadene til et vedtak fra 2018, og at de samme hensyn som den gang ble vektlagt gjør seg gjeldende i dag. Det pekes på at det eneste som er endret i år er at Åseral snøscooterklubb står som søker, og ikke en frivillighetsentral som har stått som søker tidligere.

Det hevdes at turen som ble innvilget ikke vil påvirke verneverdiene vesentlig eller stride mot vernevedtakets formål. Hensynet til at villreinen nå kan stå lengre sør i verneområdet, blir ivarettatt ved at det er stilt vilkår i tillatelsen om at det ikke skal være observert villrein i området. Det anføres at arbeidsutvalget har tatt tilstrekkelig hensyn til "føre-var prinsippet" ved de vilkår som er stilt i tillatelsen.

Det vises til at Lordehytta er den attraksjonen Åseral kommune promoterer utad og er et yndet mål for turister. Det blir arrangert guidede fotturer hit på sommeren som er svært populære, men de resulterer i skader på natur og vegetasjon. Snøscooterturer etterlater seg ingen spor når snøen har smeltet på våren. Det reises også spørsmål om ikke det å gi eldre, uføre og folk med bevegelsesutfordringer mulighet til å oppleve Lordehytta og den storslåtte naturen som omgir den er å betegne som allment nytteformål?

Det vises også til tillatelsen som Stiftelsen Sesilåmi har fått, og som gis for tre år av gangen mens det for søknader som deres bare gis ettåring dispensasjon. Det påpekes at et så stort arrangement som Sesilåmi, med over 1000 deltakere, preparering i to uker før løp og uten begrensninger den siste uka, ingen begrensninger på transport med andre formål som for eksempel filming av deltakere ikke er i strid med naturmangfoldloven § 48, da kan heller ikke omsøkte tur heller være det. Belastningen Sesilåmi har på naturen kan ikke sammenliknes med den svært begrensede tillatelsen vi har fått som er gitt i et område hvor det allerede er en viss aktivitet med skigåere. Tillatelsen gjelder helt i sør og er begrenset til inn og utkjøring fra Åseral. Det hevdes at denne snøscooterturen ikke vil ha nevneverdig negative konsekvenser for verneområdet, og det vises til at det skal kjøres samlet inn og ut på dagtid, det er kun ca. 2,5 km av traséen som ligger inne i verneområdet, inn og utkjøring blir uten stopp, og ingen andre rasteplasser enn ved Lordehytta.

Det hevdes avslutningsvis at det ikke er riktig å omtale denne turen som fornøyleskjøring da den tvert imot har et formål som må anses som å være allment anerkjent på lik linje med for eksempel turløp på ski. Det lokale verneområdestyret er best til å ivareta de forskjellige hensynene, og det bes om at vedtaket fra styret opprettholdes.

Verneområdestyret sine merknader

Verneområdestyret vurderte klagen fra Statsforvalteren i Agder i møte 22. mai 2023.

Verneområdeforvalter innstilte på at klagen fra Statsforvalteren skulle tas til følge. I forvalters vurdering var det særlig vektlagt at arrangementet bryter med føringene i forvaltningsplanen om å begrense motorferdsel i verneområdet til det som er strengt nødvendig, og at en bør søke å legge arrangementet utenfor verneområdet. Villreinen har de siste tre årene i økende grad benyttet vestheia i Åseral gjennom vinteren, og sjansen for at det oppholder seg villrein i

nærområdet til Lordehytta vurderes derfor som større enn tidligere. Et arrangement med et stort antall snøscootere og folk gir en omfattende forstyrrelse i en tid på året der dyrene går på sparebluss. I tillegg viste forvalter til føre- var prinsippet i naturmangfoldloven § 9, samt at en tillatelse vil kunne gi presedensvirkninger med fare for betydelig økning av motorferdselen i området.

Styret opprettholdt imidlertid sitt tidligere vedtak og vektla at vilkåret om at det ikke skal være observert rein i området vil sørge for at tillatelsen ikke vil komme i konflikt med verneverdiene og verneformålet.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Hva gjelder saken?

Spørsmålet i saken er om Åseral snøscooterklubb skal gis dispensasjon for gjennomføring av snøscootertur for eldre og uføre til Lordehytta innenfor Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde.

Hvilke regler er aktuelle?

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde ble vernet ved kronprinsregentens resolusjon 28. april 2000.

Formålet med vernet er *"å ta vare på eit samanhengende, særmerkt og vakkert naturområde med urørte fjell, hei og fjellskogsområde med eit særmerkt plante- og dyreliv, stølsområde, beitelandskap og kulturminne, og å ta vare på eit samanhengande fjellområde som leveområde for den særlegaste villreinstamma i Europa."*

I verneforskriftens kap. III pkt. 5.1 går det frem at det i landskapsvernområdet er et generelt forbud mot motorferdsel på land. Gjennom verneplanprosessen er det fastsatt noen direkte unntak fra dette forbudet, i tillegg til noen bestemte formål hvor forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel, jf. verneforskriften kap. IV pkt. 5.3-5.5.

Verneforskriften har ingen regler som åpner for å gi tillatelse til ren persontransport, og en eventuell tillatelse må derfor vurderes etter naturmangfoldloven § 48 første ledd. Denne bestemmelsen åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til tiltak dersom "det ikke strider mot vernevedtakets formål" og "ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig". Begge vilkårene må være oppfylt for at det skal kunne gis dispensasjon.

Av forarbeidene til naturmangfoldloven følger det at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Den er ment for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker.

Kravet om at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig, innebærer at dispensasjon i mange tilfeller ikke er aktuelt.

Selv om vilkårene for en eventuell dispensasjon er oppfylt, har søker likevel ikke krav på å få en tillatelse. Forvaltningsmyndigheten må foreta en konkret og individuell vurdering av om dispensasjon skal gis ut fra en vurdering av behovet for tiltaket og påvirkning på verneverdiene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning vil også være sentralt i denne vurderingen, og det bør legges stor vekt på presedenshensyn og presedensvirkninger en tillatelse kan gi for senere saker.

I forvaltningsplanen pkt. 2.4.2 s. 32 er det oppstilt retningslinjer hvor det blant annet heter at *"motorferdsel i verneområda skal avgrensast til det som er strengt nødvendig, og haldast på eit nivå som ikkje er til skade for naturmangfaldet eller er til ulempe for andre brukargrupper"*.

I tillegg heter det i pkt. 2.4.3 s. 37 i retningslinjer for persontransport:

- *"Rein persontransport med helikopter eller snøskuter er ikkje tillate. I samband med nyttetransport, er det tillate for passasjerar å sitte på, dersom det ikkje fører til ekstra turar"*
- *"I heilt spesielle høve kan det gjevast løyve til transport for varig rørslehemma til eiga hytte, eller liknande stader dei har ei sterk tilknytning til, dersom transporten ikkje kjem i konflikt med verneformål og verneverdiar. Definisjonen av rørslehemma følgjer Miljøverndepartementet sitt rundskriv T-1/96, slik at personar som på grunn av alder, eller mellombels sjukdom, er rørslehemma, ikkje blir rekna som varig rørslehemma i denne samanhengen."*

Konkret vurdering

I verneområder er det i de fleste tilfeller strengere regler for motorferdsel enn det som følger av motorferdselloven, blant annet for å unngå støy og forstyrrelser av dyrelivet. Verneforskriften åpner for at det kan gis tillatelse til motorisert ferdsel for en rekke nytteformål, samtidig som det er ønskelig at motorferdselen skal holdes på et lavt nivå og utføres på mest mulig skånsom måte i forhold til verneverdiene.

Vilkåret i naturmangfoldloven § 48 om at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig innebærer at dispensasjonsadgangen er snever, og at det bare kan dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Dette vil i første rekke være bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser. Et vilkår for dispensasjon er videre at tiltaket ikke strider mot formålet med vernet, eventuelt legger grunnlaget for en utvikling som på sikt kan skade verneinteressene. Det må derfor vurderes om tiltaket strider mot de overordnede målsettinger for verneområdet eller mot verneformålet samlet sett. Et tiltak vil kunne være i strid med verneformålet selv om det ikke kan påvises noen nevneverdig negativ virkning på verneverdiene, f.eks. dersom presedenshensyn står så sterkt at en dispensasjon på sikt vil kunne føre til en uthuling av verneformålet.

Motorferdsel kan medføre forstyrrelser på dyreliv og skade på vegetasjon, i tillegg til at støyen også kan være forstyrrende for friluftslivet. Motorferdsel er derfor strengt regulert i verneområder. Praksis er at noe motorisert ferdsel til nytteformål kan aksepteres, men i begrenset omfang.

Som nytteformål regnes nødvendig transport til bestemte formål. Turkjøring regnes ikke som nytteformål. Som hovedregel er det i verneområder ikke åpning for persontransport, noe som også gjenspeiles i forvaltningsplanen for området. Retningslinjene i forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men er i tråd med utgangspunktet om at det ikke åpnes for persontransport.

Villreinenes leveområder er under økende press som følge av samfunnets arealbruk og menneskelig ferdsel i og omkring fjellområdene. Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om hvordan vi kan bedre tilstanden til villreinen i Norge. Bakteppet for stortingsmeldingen for villrein er at arten nå for første gang er klassifisert som nær truet på Norsk rødliste for arter. Villreinen ble også oppført som en truet art på den globale rødlisten i 2021.

Den første klassifiseringen etter kvalitetsnormen for villrein viser at seks av ti nasjonale villreinområder har dårlig tilstand. Ingen av de ti nasjonale villreinområdene har god tilstand. Årsaken til villreinenes tilstand er menneskelig aktivitet i villrein fjellet. Arealbruksendringer er den største utfordringen i villreinområdene, med utbygging av hytter, infrastruktur og annen menneskelig aktivitet. Fysiske inngrep både innenfor områdene og i randsoner til områdene kan bidra til å stenge ute og avskjære villreinen fra å bruke viktige deler av leveområdene. I tillegg er det en rekke andre utfordringer knyttet til blant annet ferdsel, dyrehelse og klimaendringer.

Den aktuelle snøscooterturen har ifølge saksfremstillingen vært gjennomført så og si årlig siden 1987. Søk i Naturbase viser at traseen ligger innenfor villreinenes leveområde. Det er kjent kunnskap at ferdsel, og da særlig om vinteren, kan få betydning for villreinen som bruker området som vinterbeite. Tiltak som fragmenterer og påvirker leveområdet for villreinen vil kunne være i strid med verneformålet. Små og vanskelig tilgjengelige vinterbeiter gjør at ferdsel kan utgjøre en trussel særlig i perioder med vanskelig beiteforhold som følge av nedising eller mye snø.

I forvaltningsplanen går det frem at motorferdselen i området er relativt omfattende som følge av kraftproduksjon, mange turisthytter og nyttekjøring til bygninger i området ellers. Det vises videre til at menneskelig ferdsel er en stor stressfaktor for villreinstammen. Det er om lag 6000 private hytter innenfor og i ytterkant av villreinområdet. I tillegg har turistforeningene et omfattende løypenett og 43 hytter. Årlig er det 60 000–70 000 overnattinger på disse hyttene.

Den samlede belastningen jf. naturmangfoldloven § 10 vil derfor være et sentralt moment i vurderingen av om tillatelse skal gis.

Verneområdeforvalter pekte i sin innstilling til vedtak på at villreinen i økende grad har benyttet vestheia i Åseral de siste årene, og at sjansen for at en møter villrein i disse områdene nå er større enn den har vært tidligere år. Forvalter pekte også på at det ikke er oppgitt særlige grunner for at omsøkte tur må legges til Lordehytta selv om dette har vært en tradisjon, og at arrangør derfor bør vurdere andre alternativ. Styret la derimot i sin begrunnelse for tillatelsen avgjørende vekt på at vilkåret om at det ikke skal være observert rein i området vil sørge for at tillatelsen ikke vil komme i konflikt med verneverdiene og verneformålet.

Miljødirektoratet er enig i at arrangement som utgangspunkt er et positivt tiltak. Bruk av snøscooter på snødekt mark vurderes også å være en skånsom transportmåte for transport som kan tillates i verneområder, jfr. naturmangfoldloven § 12.

Formålet med omsøkte transport representerer ikke nyttekjøring som frakt av ved, materialer, proviant mm som verneforskriften åpner for å gi tillatelse til. Det er imidlertid pekt på at det er en tradisjon å besøke Lordehytta, og turen har vært gjennomført i mange år. Varigheten av tillatelsen er kortvarig, og vi kan legge til grunn at motorferdselen representerer en forbigående forstyrrelse som er av stor betydning for søker. Det er også gjort en vurdering av at den omsøkte transporten ikke er i strid med verneformålet, da turen bare kan gjennomføres dersom det ikke er observert rein i området. Vilklårene for å gi en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 er dermed oppfylt.

Selv om vilklårene i naturmangfoldloven § 48 er oppfylt har ingen krav på å få tillatelse. Det må foretas en konkret og individuell vurdering av om dispensasjon skal gis ut fra en vurdering av behovet for tiltaket og påvirkning på verneverdiene. Deler av formålsbestemmelsen er å ta være på et sammenhengende fjellområde som leveområde for den sørligste villreinstammen i Europa. Villreinsens endrede bruk av området vil derfor være et sentralt og særlig viktig moment i vurderingen, og det bør legges stor vekt på presedenshensyn og presedensvirkninger en tillatelse kan gi for senere saker.

I merknadene til klagen stilles spørsmål ved om hvordan gjennomføring av et stort turrenn som Sesilåmi vurderes å ikke være i strid med naturmangfoldloven § 48, når Statsforvalteren i klagen hevder at det ikke er hjemmel for å gi tillatelse til omsøkte tur.

I nasjonal forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og islagte vassdrag ble det ved forskriftsendring 29. oktober 2010 gitt en særskilt hjemmel som åpner for gruppeturer etter særskilt tillatelse. Bestemmelsen i § 5 f) gir kommunestyret hjemmel for etter skriftlig søknad å gi tillatelse til bruk av snøscooter for *”gruppeturer på snødekt mark for beboere på helse- og omsorgsinstitusjoner, medlemmer av pensjonistforeninger eller forflytningshemmede. Turen må være i regi av helse- og omsorgsinstitusjoner eller ideelle organisasjoner. Tillatelse kan kun gis for transport til bestemte turmål og langs nærmere bestemte traseer dersom kommunen anviser slike.”* Det følger av retningslinjene i rundskriv T-6/09 at bestemmelsen kun gjelder transport som er nødvendig for å gjennomføre gruppeturer for mennesker som ellers har vansker med å ta seg ut i naturen på egen hånd. Tillatelse kan gis til helse- og omsorgsinstitusjoner eller ideelle organisasjoner som har som hovedmål å hjelpe andre mennesker. Utenfor verneområdene har kommunen som det går frem over myndighet til å gi tillatelse til transport som omsøkt.

Vi har ikke sett nærmere på styrets vurderinger omkring tillatelsen som er gitt til Sesilåmi, men forstår at dette gjelder motorferdsel i forbindelse med oppkjøring av løyper i forkant av rennet og motorferdsel i forbindelse med gjennomføring av rennet. Vi vil understreke at tillatelser etter naturmangfoldloven § 48 bare kan gis dersom et tiltak eller aktivitet ikke strider mot verneformålet og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Dersom disse vilklårene er oppfylt vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av de tiltak som det søkes dispensasjon for ha betydning i vurderingen av om det skal gis dispensasjon. Også de hensyn som positivt taler for det omsøkte tiltak, og om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden, inngår i vurderingen.

I tilfeller hvor det for eksempel finnes alternativer utenfor verneområdet, det er prinsipielle hensyn som gjør at ulike tiltak/aktiviteter ikke er ønskelig i verneområdet, eller den samlede belastningen i området allerede er stor og en tillatelse som omsøke vil kunne medføre ytterligere press, vil hovedregelen være at det ikke gis dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 selv om vilkårene for å gi dispensasjon isolert sett er oppfylt.

Vi har forståelse for at det reises spørsmål ved hvordan det kan hevdes at det ikke er hjemmel for omsøkte tur, når et stort turrenn som Sesilåmi kan aksepteres. Vi forstår imidlertid klagen fra statsforvalteren slik at hovedinnvendingen mot omsøkte tur er at denne gjelder ren persontransport, og at det som hovedregel ikke er tillatt med ren persontransport i verneområdene. Det er påvirkningen på verneverdiene som er avgjørende for om vilkårene etter § 48 første ledd første alternativ er oppfylt. Direktoratet mener i likhet med statsforvalteren at tillatelse til ren persontransport i verneområder ikke bør gis selv om vilkårene etter naturmangfoldloven § 48 vurderes å være oppfylt. Arrangementer bør legges til alternative besøksmål utenfor verneområdet. Vi legger også til grunn at formålet med turen kan oppnås selv om turen legges til et besøksmål utenfor verneområdet.

Direktoratet vil ellers understreke at villreinen er klassifisert som nært truet på Norsk rødliste for arter, og at Norge har de siste bestandene av villrein i Europa. Vi har derfor et stort ansvar for å ta vare på arten og dens leveområder. Direktoratet vil derfor påpeke at selv om omsøkte scootertur har vært gjennomført så og si årlig siden 1987, så vil villreinens endrede bruk av området kunne medføre at tiltak og aktivitet i dette området vil kunne komme i strid med verneformålet. Det vil i alle tilfeller kunne medføre at det må foretas andre avveininger enn tidligere for å ivareta villreinens leveområde for fremtiden. Presset på villreinen er som det er pekt på tidligere stort, og det bør av styrets vurderinger gå tydelig frem hvordan hensynet til samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10 er vurdert og vektlagt.

Vi legger til grunn at tillatelsen gjaldt for forrige sesong, og ser det derfor ikke som hensiktsmessig å oppheve vedtaket. Våre merknader vil imidlertid ha betydning for eventuelle fremtidige tilsvarende søknader, og vi understreker at det som hovedregel ikke er tillatt med ren persontransport i verneområdene. Vi bemerker igjen at motorferdselloven har en særskilt hjemmel som åpner for gruppeturer som omsøkt utenfor verneområdene.

I Klima- og miljødepartementet sitt brev av 15. juni 2015 understreker departementet at klagemyndigheten skal være tilbakeholden med å overprøve nasjonalpark- eller verneområdestyret sin skjønnsutøvelse. Miljødirektoratet tar etter dette ikke klagen til følge.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Marte Eliasson
seniorrådgiver

Kopi til:

Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane,
Frafjordheiane
Tom Handeland

ÅSERAL KOMMUNE

Postboks 504 4804 ARENDAL

Landeveien 4513 Mandal
61

Gardsvegen 4540 ÅSERAL
68

AU 6/24 Eventuelt